

Poznavanje učitelja o alternativnim školama

Martinez, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:545973>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

Katarina Martinez

Poznavanje učitelja o alternativnih školama

Diplomski rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Tomislav Topolovčan

Čakovec, 2021.

Sadržaj:

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
UVOD	3
ALTERNATIVNE ŠKOLE	4
1.1 Waldrofska škola	4
1.1.1 Waldorfska škola u Zagrebu.....	7
1.1.2 Osnovna Waldorfska škola Rijeka	8
1.2 Montessori pedagogija.....	8
1.2.1 Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany	15
1.3 Škole Celestina Freineta	15
1.4 Jenna-plan.....	16
1.5 Summerhill	17
1.6 Slobodna škola u Bochumu	18
1.7 Ogledna šumska narodna škola na Tuškancu	19
METODOLOGIJA.....	20
1.8 Cilj istraživanja.....	20
1.9 Problemi istraživanja	20
1.10 Uzorak.....	20
1.11 Instrument istraživanja.....	21
1.12 Postupak.....	22
1.13 Statistička obrada	22
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	22
1.14 Razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenje istih.....	22
1.15 Korištenje metoda s obzirom na mjesto škole	29
RASPRAVA.....	36
ZAKLJUČAK	38
LITERATURA.....	39
PRILOZI.....	41
Anketni upitnik.....	41
Popis fotografija	43
Popis tablica	43
IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA	45
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	46

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu ukratko si prikazane neke od vrsta alternativnih škola koje postoje. Alternativne škole su vrste privatnih škola i, kao što sam naziv govori, to su drugačije škole, one koje nisu uobičajene. Neke od takvih škola su Waldorfska škola, Montessori škola, škola Celestina Freineta, škola Petera Petersena poznata pod nazivom Jenna-plan, Summerhill, Slobodna škola u Bochumu i jedna škola koja se izvorno nalazila u RH, a to je Ogledna šumska narodna škola na Tuškancu. Svaka od ovih škola koristi se autentičnim metodama. Uglavnom, cilj im je da je dijete slobodno, kreativno, samopouzđano i da samo uči, bez da se boji pitati za pomoć.

Na temelju ovih škola i njihovih metoda, željelo se istražiti jesu li i koliko učitelji upoznati njima. Rad prikazuje koriste li se ovakvim metodama čak i ako nisu njima upoznati te postoji li razlika u njihovom korištenju s obzirom na mjesto rada.

Ključne riječi: alternativne škole, metode učenja i poučavanja, učitelji, nastava, osnovna škola

SUMMARY

Teachers' knowledge of alternative schools

In this graduate thesis are briefly presented some of the types of alternative schools that exist. Alternative schools are types of private schools and, as the name suggests, they are different schools, the ones that are not common. Some of these schools are the Waldorf School, the Montessori School, the Celestin Freinet School, the Peter Petersen School known as Jenna-plan, Summerhill, the Bochum Free School and one school that was originally located in the Republic of Croatia, the Tuškanec Forest Folk School. Each of these schools uses authentic methods. Basically, their goal is for the child to be free, creative, confident and to learn without being afraid to ask for help.

Based on these schools and their methods, the aim was to investigate whether and to what extent teachers were familiar with them. The thesis shows whether they use such methods even if they are not familiar with them and whether there is a difference in their use with regard to the place of work.

Keywords: alternative schools, teaching and learning methods, teachers, teaching, primary school

UVOD

Obrazovanje se kao organizirani pedagoški proces stjecanja znanja društveno organizira u obrazovnim ustanovama koje ostvaruju planove i programe te su utemeljene zakonom (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44619>). Sustav obrazovanja dijeli se na rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovno obrazovanje, srednje obrazovanje te visoko obrazovanje. U radu se obrađuje tema vezana uz osnovno obrazovanje. Osnovno obrazovanje obvezno je za svu djecu u dobi od šeste do petnaeste godine, osim za djecu s poteškoćama u razvoju koja se imaju pravo i obvezu školovati do 21. godine starosti (<https://mzo.gov.hr/odgoj-i-obrazovanje/109>). U RH postoje državne i privatne osnovne škole. Postoji više privatnih škola. Neke od njih su Privatna osnovna škola „Kreativan razvoj“, Privatna osnovna škola „Linea“, Privatna osnovna škola „Lux“ i sl. Osim spomenutih, u RH postoje i privatne alternativne škole koje se još nazivaju slobodnim školama zbog svoje „prirode“. One traže prirodnije učenje, fokus je na samostalnosti učenika, kreativnosti, druženju i sl. Tako u RH postoje dvije Waldorfske osnovne škole (Waldorfska škola u Zagrebu, Osnovna Waldorfska škola Rijeka) te jedna Montessori škola (Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany). Osim Waldorfske i Montessori alternativne škole, postoje i druge koje su temeljene na drugačijim pedagoškim koncepcijama (Jenna-plan, škole Celestina Freineta, alternativne škole internatskoga tipa (Summerhill), slobodna škola u Bochumu, Ogledna šumska narodna škola na Tuškancu).

Ovaj rad se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu govorit će se o različitim alternativnim školama, dok će se u drugom dijelu govoriti o rezultatima istraživanja o poznavanju učitelja o alternativnim školama.

ALTERNATIVNE ŠKOLE

U alternativnim školama „učitelji i roditelji mogu stalno uvoditi metodičke i pedagoške inovacije“ te su „dio mogućnosti da se model školske organizacije približi potrebama i očekivanjima djeteta i roditelja“ (Matijević, 2001).

Matijević, Bilić i Opić (2016) ističu da su to škole koje djeluju u nekim državama, ali koje nije osnovala ona, već određene osobe ili udruge, i kojima se ciljevi odgoja i obrazovanja ostvaruju alternativnim didaktičkim i pedagoškim metodama. Budući da u alternativne škole spadaju i slobodne škole, potrebno bi bilo i njih objasniti. To su škole koje su oslobođene mnogih državnih školskih propisa, a osnovali su ih učitelji i roditelji kako bi mogli slobodnije osmišljavati pedagoške scenarije u kurikulumima.

Kako je Matijević istaknuo, alternativa je riječ koja potječe iz latinskog jezika, tj. riječi *alternus*, a znači izmjeničan. To označava mogućnost izbora između dvije mogućnosti. U smislu odgoja to bi značilo da se bira između modela koji je sveprisutan u svijetu i većini škola ili neke od pedagogija spomenutih u uvodu, a koje su opisane u nastavku rada (više u Matijević, Bilić, Opić, 2016).

1.1 Waldrofska škola

Waldorfsku školu osnovao je Rudolf Steiner. Osim što je bio pedagog, bavio se prirodnim znanostima, književnošću, umjetnošću i filozofijom. „Za Steinera je društveno pitanje bilo u uskoj vezi s čovjekom, pa tako i s pedagogijom“ (Seitz, Hallwachs, 1996). To se može vidjeti u njegovu djelovanju. Tako je davao instrukcije učenicima iz svog razreda, jedno vrijeme nakon studija radio je kao odgajatelj, odnosno privatni učitelj jednom dječaku za kojeg su govorili da je nesposoban za učenje, a nakon Steinerovih podučavanja je upisao gimnaziju te postao liječnik. Zatim je držao predavanja o socijalnim i pedagoškim temama radnicima jedne tvornice cigareta Waldorf-Astoria. Također, držao je cikluse predavanja na prvom seminaru za izobrazbu waldorfskih učitelja u Stuttgartu na temu temeljnih ideja odgojne umjetnosti i o poznavanju čovjeka.

Prema Matijeviću (2001), po Steineru odgajati znači uzeti u obzir četiri sastavna dijela čovjekova bića, a to su životno, fizičko i osjećajno tijelo te ja (više u Matijević, 2001).

Steiner je svoju školu otvorio 7. rujna 1919. Otprilike dva tjedna prije samog otvorenja okupili su se učitelji koje je Steiner zamolio da preuzmu nastavu. Za njih je održao tečaj kako bi stekli znanje o waldorfskoj pedagogiji. Kako navodi Carlgren (1990), i danas se smatra

neizostavnim da budući waldorfski učitelj ima dodatno obrazovanje iz waldorfske pedagogije. Što se tiče održanog seminara za učitelje, Steiner je govorio o općoj antropologiji, odnosno koncentriranom opisu najvažnijih čovjekovih duševnih funkcija, zatim o metodičko-didaktičkom kursu koji se odnosi na nastavni plan od 1. do 8. razreda. Osim toga, učitelji su pohađali govorne vježbe, držali su referate i vodili razgovore o primjerima iz nastave. Na otvorenju škole prikazani su pedagoški ciljevi te je istaknuto kako Waldorfska škola nije škola nekog određenog svjetonazora, odnosno da škola ne želi usaditi svoja načela u učenike koji će je pohađati. Škola je nosila naziv „Slobodna waldorfska škola“ te je u početku imala osam razreda i oko 300 učenika. U njenom radu je sudjelovao i sam Steiner.

Neka od obilježja waldorfske pedagogije koja spominju Topolovčan, Rajić i Matijević (2017) su zahtjev za raznovrsne aktivnosti učenika, točnije učenje glavom, srcem i rukama.

Što se tiče same škole, u waldorfskoj školi može se primijetiti razigranost boja. Kako navode Seitz i Hallwachs (1996), to je škola za osjetila. Unutarnji zidovi različitih su boja. Izmjena boja uspoređena je s mijenjanjem zubi kod djece. U prvom razredu može se vidjeti snažna crvena boja, u četvrtom prevladava nježno crvena i narančasta, ona se sve više miješa sa žutom pa je tako u sedmom razredu sasvim žuta, u osmom prelazu u zelenu. Izmijena boja vidljiva je i u srednjoj školi, odnosno u devetom i desetom razredu u kojima su učionice plave, a u jedanaestom i dvanaestom ljubičaste. Kroz te boje vidi se razvoj djece. Učionice uređuju učenici i učitelji i to prema godišnjem dobu i epohi koju se obrađuje. Npr., ako se obrađuje epoha životinja, učionica će biti uređena kao da je muzej. Kroz takvo uređenje i prisutnost na nastavi, učenici preko osjetilnih podražaja uče i istražuju.

Kao što je već spomenuto, nastava se odvija po epohama. One traju po tri ili četiri tjedna tako što se obrađuje jedno područje sve dok učenici ne postignu ono što se od njih očekuje. Npr., kroz razdoblje od tri do četiri tjedna uči se samo pisanje ili samo poznavanje prirode.

Jedna od posebnosti na koju se u waldorfskoj školi obraća pozornost jest poticanje učenika na pričanje. U prvom razredu pričaju se bajke kroz koje dijete može graditi svijet. U drugom razredu pričaju se basne kroz koje djeca prepoznaju ljudske osobine kroz životinje te legende kroz koje se uči o ljudskoj veličini i poniznosti. U trećem razredu pričaju se priče iz Starog zavjeta koje poučavaju o tome kako se ljudi odnose prema autoritetu te što će im se zbog toga dogoditi. U četvrtom razredu priče se odnose na neposrednu okolinu djeteta, na zavičaj, na zanimanje ljudi, biljke i životinje. No, priče ne ostaju samo to, već se one pretvaraju i u slike.

Naglasak se stavlja na umjetnost. Jednom mjesečno organiziraju se svečanosti na kojima učenici recitiraju, pjevaju i glume. Učenici u ovom tipu škole puno slikaju, crtaju, modeliraju. Osim toga, izvode dramske prizore i recitiraju te pjevaju i sviraju. U likovnoj umjetnosti oblici

se crtaju od početka školovanja, učenici se izražavaju i „izživljavaju“ u korištenju raznih boja. Jedno obilježje waldorfske škole je i nastava ručnog rada i zanatstva. Tako učenici u prvom razredu pletu, u drugom kačkaju, kasnije izrađuju odjevne predmete za sebe i druge. U višim razredima učenice šiju koristeći se šivaćim strojem, a učenici pletu košare ili se bave kožarskim zanatom. Za izradu radova koriste se glina i drvo pa tako učenici modeliraju, plasticiraju i rezbare. S vremenom učenici počinju raditi i s metalom i kamenom. Dakle, polazi se od jednostavnijih i lakših izrada i materijala pa do onih težih. Također, što se tiče same izrade, učenici sami izrađuju nastavni materijal. Budući da u prvom razredu nema udžbenika, učenici kod kuće slikaju ili crtaju po sjećanju ono što su taj dan učili pa tako uče zornije i kvalitetnije. Što se tiče glazbene umjetnosti, osim pjevanja, učenici također sviraju. Prvo zajedno sviraju na petotonskoj flauti i to bez nota, već samo oponašanjem. S vremenom uče svirati i druge instrumente. Osim zborova, postoje i orkestri.

Steiner je utemeljio euritmiju. To je pokretom izražen govor, ali i glazba. Euritmija je obvezan nastavni predmet kroz cijelu osnovnu školu. Djeca su ju upoznala već u vrtiću. Govor i pjesma se prenose u pokrete što je opće kod umjetničkog plesa, mimike ili glume. Obrađuju se tekstovi iz povijesnih epoha, preuzimaju se uloge iz bajki i legendi, a kroz to se vježba pamćenje, samosvijest, kritika o sebi, sposobnost prilagođavanja grupi i nadarenost za glumu. Polazište euritmije su vokali i konsonate (glasovi u jeziku). Riječi su sastavljene od vokala kao npr. A, O, Au, Ai. Konsonante prikazuju događaje iz vanjskog svijeta kao što su pljeskanje, zveckanje i sl. Prema Carlgrenu (1990), euritmija je vidljivi jezik i vidljivi pjev. Kroz euritmijske predstave učenici mogu pred učiteljima, roditeljima i ostalim učenicima pokazati koliko su napredovali.

Kao i u državnoj hrvatskoj školi, u waldorfskoj školi se isto od prvog razreda počinju učiti strani jezici. Bajke ili pjesme koje učenici znaju na materinskom jeziku uče ih na stranom uz igru ili uče „oponašanjem“ slušajući ih ili pjevajući. Kroz mimiku upoznaju nove riječi ili fraze. Učenici tako upoznaju osobine drugih naroda te ih tako uspoređuju s osobinama svoga naroda, tj. države i jezika.

Što se tiče nastave vjeronauka, ona se također izvodi. Organizira se s vjerom kojoj djeca pripadaju. Ako školu polaze učenici koji nisu pripadnici ni jedne vjere, nudi im se tako zvani slobodni kršćanski vjeronauk kojeg predaju oni učitelji koji su prošli posebnu izobrazbu. Seitz i Hallwacs (1996) to uspoređuju s etikom u državnim školama.

Model waldorfske pedagogije označava procjenjivanje uspjeha učenika verbalno, a ne kroz ocjene. Verbalnim ocjenjivanjem smatraju se opisne ocjene, dok se broježane ne koriste.

Opisna ocjena pruža pomoć kod učenja, ali također nudi pozitivnu povratnu informaciju za sljedeću godinu te ohrabruje za razvijanje novih potencijala.

Učitelji waldorfskih škola imaju mnogo zadataka. Osim što se pripremaju za nastavu, često komuniciraju s roditeljima, sudjeluju na tjednim učiteljskim konferencijama, komuniciraju sa školskim liječnikom, vode neke administrativne poslove za školu. Oni se i preodgajaju kroz rad. Odnosno, preobražavaju se zajedno sa svojim učenicima. Jedan od primjera koje navodi Carlgren (1990) je učiteljica koja nije znala crtati pa je svaki dan provodila sate i sate kako bi usavršila crtanje i s vremenom je njen razred postao najbolji u crtanju u cijeloj školi. S obzirom na količinu vremena koje provode s učenicima (zajedničke umjetničke aktivnosti, izleti, povjerljivi razgovori), održavaju blizak odnos s njima te tako kroz sve teškoće, ali i sretne trenutke, srastaju u veliku zajednicu.

U toj zajednici sudjeluju i roditelji. Oni omogućuju financiranje pedagoškog rada te uspostavljaju kontakte s javnošću. Mogu dobiti uvid u waldorfsku pedagogiju kroz predavanja, seminare i radne grupe. Zajedno s učiteljima obavljaju obrtničke radove, pomažu s izradom kostima i kulira, financijski pomažu kuharima i pekarima. Osim toga, sudjeluju u financijsko-političkim odborima te organiziraju priredbe. Zajedničkim snagama učenika, roditelja i učitelja nastala je tako zvana školska obitelj.

1.1.1 Waldorfska škola u Zagrebu

Prema web stranici škole (<https://www.waldorfska-skola.com/hr>), Waldorska škola u Zagrebu je prva otvorena alternativna škola u RH. Otvorena je 1993. na području nekadašnje područne škole Dugave. Postigla je značajna postignuća za razvoj demokratičnosti u hrvatskom školstvu.

Prvi naziv koji je nosila bio je Osnovna škola sv. Jurja, no 2004. godine promijenila je naziv u „Waldorfska škola u Zagrebu“.

Tijela škole čine školski odbor (7 članova), vijeće roditelja, ravnatelj i učiteljsko vijeće.

Škola organizira mnoga događanja kao što su Festival bajki, Svetkovina Mihovlje, Svetkovina Martinje, Božićni sajam, Maskenbal, Dani otvorenih vrata, Proljetni kamp, Ljetni kamp, Zimski kamp, Waldorf 100, Dan waldorfske pedagogije, „Krpice na hrpice“ Buvljak i Pričosvijet.

Kako bi se podržao rad waldorfske škole, moguće je postati donator. Vrste donacija su za školovanje učitelja, realizaciju projekta „Waldorfski obrazovni centar u Zagrebu“ te se mogu kupiti radovi učenika.

1.1.2 Osnovna Waldorfska škola Rijeka

Prema web stranici škole (<https://waldorf-rijeka.hr/>), prije njenog osnutka otvoren je vrtić 1996. godine te nakon nekoliko godina je otvorena i škola. Otvorena je zajedničkim interesom i suradnjom roditelja i učitelja. U svrhu osnivanja škole, nastala je i udruga Društvo prijatelja waldorfske pedagogije koja je postala osnivačem škole.

Uprava se sastoji od školskog odbora (7 članova), vijeća roditelja i učiteljskog vijeća.

Projekti na kojima je škola sudjelovala su Cvijeća! Manje smeća, Međunarodna konferencija Art and Well Being, Lifting-up ekološke svijesti, Terapeutsko slikanje s Doris Harter, Platforma znanstvenih članaka, Hranom do zdravlja, Hranom u budućnost, U vrt po hranu, Zeleni gradski otoci, Međunarodni simpozij, Djeca u vrtlogu tehnologije, Biodinamika za održivi razvoj. Još uvijek sudjeluje u projektu Škola kraj mora.

Školi se također može donirati.

1.2 Montessori pedagogija

Kao što sam naziv govori, Montessori pedagogiju uvela je Maria Montessori, prva doktorica medicine u Italiji. Iako su roditelji mislili da će se školovati za učiteljicu, ona je odlučila upisati školu za prirodne znanosti i tehniku. Zbog biologije je odlučila upisati studij medicine. Krajem studija opredjelila se na područje psihologije i pedijatrije. Kao volonterka u jednoj psihijatrijskoj klinici, počela se baviti djecom sa smetnjama u razvoju. Pod utjecajem Jeana Marca Gasparda Itarda i njegova učenika Edouarda Seguina odlučila je razviti posebne vježbe za učenje „normalne“ djece. Naime, Itard je smatrao da djeci sa smetnjama u razvoju može pomoći sustavno promatranje i odgovarajući odgojni postupci, dok je Segin razvio posebne postupke i vježbe, kao na primjer slaganje geometrijskih figura u određenom prostoru.

Montessori je, prema Topolovčanu, Rajić i Matijeviću (2017), u središte proučavanja i poučavanja stavila dijete i cilj joj je bio ostvariti sve njegove potencijale. Polazišta njene pedagogije nalaze se u potrebi za empirijskom (znanstvenom) pedagogijom za koju se smatra da bi trebala poboljšati razvoj čovjeka te mu dati mogućnost da postane bolji. Ona se zasniva na principu „slobodnog djeteta“ pa dopušta individualizaciju.

Montessori je istraživala načine učenja uz pomoć različitih materijala. Kroz rad s djecom uočila je da ona samoinicijativno traže i uzimaju pribor iz ormara, kao i pribor za pisanje te da tako uče pisati po podu. „Originalni pribor dopunjava se u području vježbi praktičnog života, vježbi govora i kozmičkog odgoja, pojedinoj kulturi primjerenim priborom koji se odabire na

temelju istih kriterija koje je M. Montessori postavila za svoj pribor u Montessori dječjim kućama“ (Phillips, 1999). Pribor mora biti dostupan, poticati aktivne djelatnosti, biti primjeren potrebama i sposobnostima svakog djeteta te treba imati mogućnost uočiti pogreške u radu.

Organizirala je prvi tečaj za učitelje 1909. godine i tada je izložila svoje ideje uz predočivanje materijala. S vremenom je napisala i objavila knjigu s objašnjenjima kako se izrađuju i koriste njeni materijali. 1929. godine osnovala je međunarodno udruženje pod nazivom Association Montessori Internationale koje je uključivalo međunarodnu razmjenu stručnjaka, kao i osposobljavanje učitelja i odgajatelja. Udruga još uvijek postoji, a njeno središte nalazi se u Amsterdamu. „The vision of Association Montessori Internationale (AMI) is to support the natural development of human beings from birth to maturity, enabling them to become the transforming agents in society leading to a more harmonious and peaceful world“ (AMI, <https://montessori-ami.org/about-ami/our-mission>).

Montessori je zagovarala individualizirani odgoj djeteta. Smatrala je da za razvoj djeteta frontalna nastava i satni sustav nisu odgovarajući. Kako Matijević (2001) govori, dječje razvojne potrebe nije moguće zadovoljiti na način koji traži da svi počinju i završavaju istovremeno. Uloga učitelja u Montessori pedagogiji je dati inicijalne upute te usmjeravati i poticati aktivnosti svakog djeteta. On prvo pokazuje kako se koristi koji materijal, a učenici tada rade svojim tempom te se tako sami razvijaju. Materijali su uredno posloženi u prostoriji koja je namijenjena za aktivnosti te se razlikuju po složenosti. Odnosno, učenici se prvo trebaju baviti lakšim radom kako bi s vremenom mogli savladati složeniji. Koriste se drvo, platno, papir, boje, plastika, koža i mnogi drugi materijali. Budući da učenici rade svojim tempom, sami odlučuju koliko će puta nešto ponoviti te koliko dugo će raditi. Isto tako, učitelj čeka da učenik sam uoči gdje je pogriješio kako bi na tome mogao bolje naučiti. „Učitelj treba biti veza između didaktičkog materijala i djeteta“ (Matijević, 2001). Na ovaj način učenici postaju samostalni te znaju i mogu sami pripremiti radno mjesto, kao i pospremiti ga. Također uče kako raditi u vrtu.

Što se tiče uređenja učionica, stolci i stolovi su raspoređeni pojedinačno ili u skupinama. Ormari se nalaze uza zid te su puni materijala. U njima se nalaze kutije sa zadacima za individualno vježbanje čitanja ili računanja, gramatičke kutije, štapići za nizanje, zemljovidi, vage i slično, a također se mogu vidjeti kavezi s pticama i mnogo učeničkih radova. Takvo uređenje potiče učenike na rad.

Osim slobodnog rada, učenici također „vode“ zajedničku nastavu. Učitelj organizira glazbene ili sportske aktivnosti, odnosno aktivnosti za koje smatra da bi bile dobre kao zajedničke nakon što je promatrao učenikove individualne radove.

Seitz i Hallwachs (1996) su objasnile najvažnija pedagoška načela Marije Montessori. To su poštivanje djeteta, osposobljavanje osjetila i kretanja, pamćenje mišića, polarizacija pažnje, slobodan izbor, pripremljena okolina, rad s materijalom, uloga odgajatelja te djetetova molba da samo nešto učini. Što se tiče poštovanja djeteta, ono prožima pedagoške stavove odgajatelja, sadržaje i metode koje se temelje na potrebama djeteta. Djeci je potrebno pružiti partnersku pomoć da se sami odgoje. Zbog toga je bitno razmišljati o djetetu samom jer ono razvija sposobnosti koje ima ako osjeća da odrasta u voljenoj okolini koja je primjerena njegovu slobodnu razvoju. Montessori je tražila od odgajatelja, pod kojima se smatraju roditelji, odgajatelji u vrtiću, učitelji i svi koji su u neposrednom kontaktu s djetetom, da na pravilan način promatraju njegov razvoj pa da mu onda pruže poštovanje, ali i priznanje i ljubav. Drugo načelo je osposobljavanje osjetila i kretanje. Preko osjetila djeca mogu percipirati okolinu i zbog toga je važno da im se omogući stjecanje odgovarajućih iskustava. Tako Montessori pedagogija polazi od motorike cijelog tijela. Kroz promatranje djetetova kretanja, Montessori je primijetila da je kretanjem dokazano kako se razvija njihova inteligencija. Ono također pomaže psihičkom razvoju. Tako tome pomažu i osjetila jer ako dijete nema mogućnosti djelovati preko njih, onda će se i um sporije razvijati. Važno je izvoditi pokrete fine i grube motorike kako bi se osjetila osposobila. Budući da čovjek ima veliki broj mišića, ono što se nauči uz njihovo korištenje se ne zaboravlja. Primjer koji spominju Seitz i Hallwachs (1996), ali koji se može čuti u svakodnevnom životu, jest vožnja bicikla. Ako smo kao djeca naučili voziti bicikl, čak i ako ga ne vozimo godinama, naši mišići su to zapamtili pa svaki put kad sjednemo na bicikl, noge automatski znaju što trebaju raditi. Montessori pedagogija pruža slobodno kretanje učenika tijekom nastave pa tako svako dijete samo bira gdje će i što raditi. Osim toga, djeca vježbaju ravnotežu kroz hodanje po crtama na podu jer je Montessori smatrala da je kretanje načelo koje potiče aktivnost. Bitno načelo je koncentracija, i njeno poboljšanje, koju je Montessori nazvala polarizacijom pažnje. Kako bi se dijete moglo koncentrirati, ono mora odlučiti što će raditi. Montessori je utvrdila tri stupnja koja prethode koncentraciji, a to su pripreme radnje, odnosno početak aktivnosti, zatim veliki rad, tj. početak koncentracije te stupanj velikog rada, odnosno unutarnje zadovoljstvo. Bitno načelo je i slobodan izbor koji omogućuje da dijete samo odluči što će raditi zbog toga što samo ono zna što mu je potrebno za vježbu i razvoj. Zbog slobodnog izbora postoji i velik broj materijala. Također nije bitno hoće li se dijete koristiti s više materijala, već hoće li se koristiti kvalitetnijim materijalom s obzirom na ono što želi vježbati i razvijati. Za korištenje različitog materijala potrebno je u djeci probuditi zanimanje za korištenje istih tako što im se prije izlaže o njima jer ako će bolje

upoznati materijal, onda će ga i htjeti koristiti. Također, kada dijete ima slobodan izbor, onda je okolina opuštenija pa se tako i dijete bolje koncentrira na svoj rad. Načelo pripremljene okoline odnosi se na to da prostor u kojem borave djeca proporcijama treba odgovarati njihovim potrebama. Također je bitno da namještaj odgovara potrebama, ali i uzrastu. Pripremljena okolina bi trebala biti jedna cjelina koja pruža zaštitu. Načelo i osnova Montessori pedagogije je ono o čemu se već podosta pisalo u ovom radu, a to je rad s materijalom. Kroz korištenje različitih materijala, djeca samostalno rade i stječu iskustvo. Uče kako rukovati kojom vrstom materijala, a uz njih uče, vježbaju i ponavljaju. Materijal se upoznaje kroz tri lekcije: odgajatelj navede konkretan predmet te ga pokaže, zatim kaže kako se zove i pušta dijete da ga odabere, a onda upita dijete kako se zove taj materijal. Dijete tako uči zorno jer materijal „ima svoj vlastiti jezik“ (Seitz, Hallwachs, 1996). Svaki materijal ima svoje mjesto na polici ili u ormaru kako bi djeca znala gdje se nalazi ono čime se žele služiti. Isto tako, svaki materijal ima svoj cilj na kojeg se treba koncentrirati. Dijete samo uči na greškama koje je počinilo s određenim materijalom, a njime se služi konkretno (trese ga, sastavlja, svrstava). Svaka vrsta materijala ima svoju primjenu. Postoje materijali kojim se provode vježbe za praktičan život, osjetilni materijali, materijali za matematiku, materijali za učenje jezika i materijali za svemirski odgoj. Oni djeluju putem ručnog rada, ponavljanja i osjetilnog iskustva. Djeca mogu raditi samostalno ili u grupi. Putem takvog rada, djeca mogu spoznati svijet i odnose između ljudi. Materijal kojim se provode vježbe za praktičan život treba biti prilagođen veličini djeteta. Oblik i boja trebaju potaknuti dijete na rad. Uz posebne okvire, kao što su vezanje vrpce, spajanje kukica, rad s iglama, djeca vježbaju brigu o sebi (pranje ruku), brigu o okolini (rad u vrtu) te se koriste vježbama koji su povezane sa životom u zajednici (pozdravljanje gostiju). Osjetilni materijal ima „meditativni karakter“ (Seitz i Hallwachs, 1996) putem kojeg se djeca lakše koncentriraju te postižu mir. Iskustvo pomoću osjetilnog materijala dovodi ih do apstrakcije. Time dijete nesvjesno stvara veze prema drugim područjima. Pomoću takvog materijala djeca mogu steći točnije i svjesnije iskustvo. Kroz materijale za matematiku djeca su sposobna uočiti apstrakciju. Djeca uče misliti prema određenom redu jasnim slijedom provedenih radnji. Uz korištenje materijala mogu zorno vidjeti pa i zaključiti kako se od konkretnog dolazi do apstraktnog budući da se koraci izvode postupno. Materijal za jezik je povezan i usklađen s osjetilnim materijalom. Rječnik i svijest o jeziku se proširuju. Materijal za svemirski odgoj odnosi se na globuse, atlase, materijale za izvođenje pokusa i sl. Pomoću tih materijala djeca mogu uspostaviti kontakt sa svijetom. Također, upoznaju se s učenjem i istraživanjem cjelina iz područja geografije, biologije, kemije, astronomije, povijesti i geologije.

Fotografija 1: Decimal Checker Board
(<https://montessorionoutlet.com/decimal-checker-board.html>)

Fotografija 2: Geometric Cabinet
(<https://montessorionoutlet.com/geometric-cabinet.html>)

Fotografija 3: Ball Tracker
(<https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Ball+Tracker&lang=en>)

Fotografija 4: Colored Globe
(<https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Colored+Globe&lang=en>)

Fotografija 5: Evolution Time Line
(<https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Evolution+Time+Line&lang=en>)

Fotografija 6: Color Tablets
(<https://www.gonzagarredi.com/en/product/color-tablets-box-3/>)

Fotografija 7: Medium Movable Alphabet
(<https://montessorionoutlet.com/medium-movable-alphabet-print-black.html>)

Fotografija 8: Animal Puzzle: Fish
(<https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Animal+Puzzle%3A+Fish>)

Nadalje, prema Seitz i Hallwachs (1996), bitna je i sposobnost odgajatelja, odnosno učitelja, kako bi sat bio uspješan. Iako teže individualnoj nastavi koja je usredotočena na učenika, često to nije moguće zbog toga što smatraju da učenici ne pokazuju zanimanje. S druge strane, učenici smatraju da učitelji od njih traže samo dobar uspjeh te su zbog toga pod pritiskom. Budući da je u Montessori pedagogiji cilj da učenici uče samostalno, onda često stariji učenici preuzimaju ulogu učitelja te mlađima pokazuju što su naučili. Zbog toga bi učitelji trebali biti angažirani, ali i omogućiti slobodu učenicima. Osim toga, Montessori je smatrala da učitelj mora voljeti djecu, biti strpljiv, moći se uživjeti, imati razumijevanja, biti duhovit i maštovit, ali imati autoritet i poštovanje prema djeci. Upravo zbog toga bi se učitelji trebali samoodgajati. Također je bitno da učitelji promatraju djecu i njihove potrebe te trebaju steći partnerski odnos koji se temelji na povjerenju. Ono što je bitno je da se učenika potiče na samostalan rad. Isto tako, dijete se ne treba ustručavati tražiti pomoć kako da sam nešto učini. Dakle, učitelj u tom slučaju ne pruža direktnu pomoć, već omogućuje učeniku da sam stekne iskustvo. Osim korištenja raznog materijala u školi, i kod kuće je moguće ostvariti ciljeve Montessori pedagogije. Dovoljno je da je djeci sve što trebaju i žele koristiti na dohvat ruke. Osim toga, treba im omogućiti da sudjeluju u kućanskim poslovima kako bi se i tako osamostalila. Soba bi trebala biti opremljena tako da se dijete ne boji da će nešto uništiti. Npr., poseban prostor za slikanje, crtanje ili modeliranje. Dovoljno je nekoliko igračaka kojima se dijete voli igrati i njih bi bilo dobro staviti na police koje su im na dohvat ruke, a ostale igračke maknuti iz vida. U Montessori pedagogiji postoji više vrsta odgoja. Jedna od njih je odgoj

pokreta. Bitno je kretanje kako bi se razvila motorika. Dijete uči kretajući se budući da uči preko osjetilnih podražaja. Bitno je vježbati ravnotežu, a to je moguće hodajući po rubu pločnika. Tako je Maria Montessori došla do ideje da se ravnoteža može lako učiti i u vrtiću, školi ili kod kuće tako da se na podu označe dvije paralelne crte spojene u dva polukruga. Hodajući po tim crtama, dijete svjesno vježba kretanje. S vremenom bi trebali djeci otežati hodanje po crtama tako da im se da nešto za nositi. Vježbe tišine imaju svrhu meditativnog odgoja. Kroz tišinu djeca postaju svjesna samog sebe. Tišina je grupna vježba za koju je potrebna koncentracija, pažnja i razumijevanje svih koji sudjeluju. Što se tiče religijskog odgoja, ono se ne odnosi na određenu vjersku zajednicu. Religijski element može se podijeliti u dvije obrazovne faze: jedna se temelji na osjećajima (boravak u krugu obitelji, sudjelovanje u radnjama koje su povezane s vjerom), druga na poduci (učenje molitvi). Religijski odgoj može se povezati s vježbama tišine i kretanja. Svemirski odgoj odnosi se na pogled na svijet i poštivanje svemirskih zakonitosti. Tako dijete dolazi u kontakt sa svijetom. Kroz praktično doživljavanje, djeca stječu potrebu za konkretnim radom u zajednici. Odgoj kreativnosti važan je zbog razvijanja mašte. Korištenjem osjetilnog materijala uči se razvijanje opipa, spretnosti i koncentracije. Djeca imaju slobodu pa tako sama odabiru boje i tehnike rada uz koje se mogu izraziti kreativno. Također izražavaju vlastite osobnosti te uče kako donositi odluke. Ako se slijedi Montessori pedagogija, potrebno je slijediti određene sastavnice odgoja, a to su: pomoći djetetu u snalaženju u vremenu i prostoru, omogućiti mu da doživi pravilnost i red te da ih samo stvara i održava, dati mu priliku da sam istražuje, pustiti ga da govori i poticati ga da sluša druge, dopustiti mu da djeluje, dati mu rukovati s predmetima, pustiti ga da radi, tražiti od njega da misli, omogućiti mu ponavljanje, potaknuti ga na preciznost i dati mu priliku da se usavrši. Dijete ima slobodu općenito kada je u pitanju Montessori pedagogija. Kroz iskustvo kretanja i djelovanja ima slobodu kretanja, kada se vodi unutarnjom motivacijom ima slobodu biranja, za napredovanjem ima slobodu ponavljanja, za razvoj mišljenja, socijalnog i duševnog razvoja ima slobodu izražavanja osjećaja, zbog djelovanja u okruženju ima slobodu stupanja u socijalne kontakte, a da nije cijelo vrijeme aktivno ima slobodu mirovanja. Što se tiče vježbi, one se uvode po stupnjevima. Na prvom stupnju nalaze se predvježbe za koordinaciju pokreta (nošenje predmeta, otvaranje i zatvaranje vratiju, hodanje na prstima, grabljenje sjemenki...). Drugi stupanj odnosi se na ustajanje i posjedanje bez šuma, nalijevanje vode, hodanje po crti. Treći stupanj podrazumijeva samostalno oblačenje, djelatnosti čišćenja, pristojno ponašanje za stolom, glasovnu analizu i sl. U četvrtom stupnju postavlja se stol, pleše se, upoznaju se slova

od brusnog papira, crta se, dok se u petom stupnju uče rezati nokti, uči se pisati i čitati, čitaju se znanstvene, povijesne, geometrijske i sl. riječi te se pišu prvi računski zadatci.

1.2.1 Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany

Kako je navedeno na web stranici škole (<http://os-montessori-bdvranyczany-zg.skole.hr/>), ova Montessori škola je prva i jedina Montessori alternativna škola u RH. Ime je dobila po barunici koja je 1934. godine otvorila prvi Montessori vrtić u Zagrebu. Školu su otvorili roditelji djece koja su pohađala vrtić i to 2003.

Nastava prati nastavni plan i program od Ministarstva, no prema Montessori pedagogiji. Osim individualnog rada, s učenicima se razgovara u grupi (u krugu), održava se tematska nastava, učenici sudjeluju u raznim aktivnostima kao što su ritmika, tae-kwon-do, likovnim, glazbenim i filmskim radionicama, vjeronauku. Kao cilj navode samodisciplinu, izdržljivost, procjenu vlastite snage, sposobnost suradnje i mnoge druge vrijednosti.

1.3 Škole Celestina Freineta

Budući da je Freinet rođen u jednom selu u Francuskoj, upoznao se s poljoprivrednim radovima i prednostima života u prirodi. Školovao se i radio kao učitelj. S obzirom na oštećenje plućnog krila u Prvom svjetskom ratu, tražio je drugačije načine poučavanja i predavanja. Tako je radio na ostvarivanju praktične pedagogije pa je učenike izvodio u prirodu i nakon nastave ih je zadržavao zbog ručnog rada. Eksperimentirao je s korištenjem ručne tiskare u školi. Želio je ukinuti obvezne udžbenike te se zalagao za to da učenici čitaju radove koje su pisali s učiteljima o onome što su uočili u okolini. Učenici iz njegovom razreda su razmjenjivali pisma s učenicima jedne škole u Bretagni. U pismima su slali sastave, crteže i proizvode iz razrednih aktivnosti. Freinet i njegova supruga su kupili kuću s velikim zemljištem na kojem su izgradili kompleks zgrada za školu i udruženje učitelja.

Škola je započela rad 1935. godine s petnaestero učenika. „Sloboda se u Freinetovoj pedagogiji može promatrati kao sredstvo i kao cilj“ (Topolovčan, Rajić, Matijević, 2017). Tako je jedan od značajnih elemenata slobodan izraz učenika. Ostali elementi Freinetove pedagogije su razredna samouprava u obliku suradnje, samostalnost u radu i učenju, suradnja učenika u razredu te učenje otkrivanjem u poticajnoj okolini. Kako navodi Matijević (1001), njegova pedagogija ima odgovarajuća organizacijska sredstva, a to su razredni sastanak, razgovor, kutija za pismene kritike ili zidne novine, odgovornost, razredne novine, dopisivanje, izviđanje,

propitivanje stručnjaka, samoupravna razredna blagajna, slobodni tekst, slobodno slikanje, oblikovanje, muziciranje i sastavljanje pjesama, radni atelier te samostalno vođena razredna biblioteka. Didaktičko-metodički aspekti nastave koja prati ovaj model propisuju traženje slobode za učitelje i učenike u biranju sadržaja učenja i određivanju opsega i dubine proučavanja. To podrazumijeva i slobodu izbora strategija i metoda rada, kao i modela praćenja i ocjenjivanja učenika. Ocjenjivanje se provodi u obliku samoocjenjivanja, ali uz vođenje bilješki učitelja. Također, učitelji rade vlastite izvedbene programe, ali nakon što se upoznaju s učenicima. Na kraju tjedna učenici uz pomoć učitelja određuju plan aktivnosti za sljedeći tjedan. Pozornost se u ovom modelu posvećuje ekologiji, odnosno prednost se daje učenju u prirodnom okruženju.

S obzirom na to da je Freneteu smetao tradicionalan raspored klupa u učionicama, on je, prema Topolovčanu, Rajić i Matijeвиću (2017), odlučio da će njegove učionice biti opremljene i organizirane tako da svaki učenik može pronaći prikladno mjesto za samostalan rad, odnosno za rad u paru, skupini ili grupi. Izvan učionice se može vidjeti prostor za ručni rad kako bi učenici mogli izraditi nešto po želji i to od papira, drveta, platna, kože ili žice.

Što se samog učenja tiče, naglasak je na učenju otkrivanjem, dok je učenje preko udžbenika stavio u drugi plan. Zbog toga su učenici pisali svoje udžbenike, odnosno, stvarali su vlastite tekstove. Osim toga, učitelji ih od početnih razreda potiču na rad na individualnim i grupnim projektima kako bi stekli navike i kompetencije prikupljanja podataka i prezentiranje njihovih rezultata.

1.4 Jenna-plan

Kako navodi Matijeвиć (2001), Jenna-plan je model alternativne škole kojeg je osmislio Peter Petersen. On je radio kao školski savjetnik, kao pomoćni učitelj pedagogije i psihologije te kao upravitelj i učitelj prve više škole u Njemačkoj. Izvodio je metodičke eksperimente s malim brojem učenika iz svog odjeljenja. Smatrao je da je sposoban ponuditi cjelovitiju teoriju škole i nastave pa je te teorije prezentirao studentima Hamburškog sveučilišta.

„U Petersenovim školama ima elemenata i ideja iz više projekata reformske pedagogije“ pa tako i elemenata iz Montessori i Freinetove pedagogije (više u Topolovčan, Rajić, Matijeвиć, 2017). Kroz svoj rad je uočio da se praktičnim rješenjima ne mogu prevladati slabosti dominantnih školskih modela i strategija odgoja i obrazovanja. Njegova teorija nastave težila je da se škola svojom unutarnjom organizacijom približi jačini odgoja koje je prisutno u obitelji te da se odgoj i discipline prilagode razvojnim mogućnostima i potrebama djeteta, ali i da se

istakne koliko je bitno socijalno učenje. Osim toga, nastavu je bilo potrebno zamijeniti onom koja je orijentirana na učenika. Škola bi trebala postati druga obitelj, odnosno treba nastaviti obiteljski odgoj. Skupine učenika se zbog toga sastoje od različitih godišta pa je Petersen formirao odjeljenske zajednice od učenika triju godišta koje imaju svoju stalnu prostoriju. S obzirom na takve grupe, onda se sportske i umjetničke aktivnosti organiziraju za svaku grupu posebno. U ovom modelu, tj. teoriji nastave, bitnu ulogu imaju igra, rad i razgovor. Učenici uče iskazivati osjećaje i razmišljanje te ih se potiče da slušaju druge. Razgovor se obično odvija u krugu tako da su učenici međusobno okrenuti licem u lice prema drugima. Na početku tjedna se razgovara o temi koja će se protezati kroz tjedan, dok se na kraju tjedna izvode scenske igre, recitira se ili se najavljuju aktivnosti za sljedeći tjedan.

Topolovčan, Rajić i Matijević (2017) ističu kako učionice podsjećaju na veliki dnevni boravak u kojem je sav namještaj primjeren potrebama učenika. Zbog toga se tamo ne mora samo sjediti, već se može raditi i u ležećem položaju i to ne samo za stolom, već i na podu.

1.5 Summerhill

Prema Neillu (1999), školu Summerhill utemeljio je pedagog Alexander Sutherland Neill 1921. godine u gradiću Leistonu u Engleskoj. Nastala je na temelju pretpostavke da bi trebalo stvoriti školu koja odgovara djetetu. Kao i u svim alternativnim školama i ovoj je težnja da se djeci pruži sloboda. Pohađanje nastave nije obvezno te je usklađeno s dječjom dobi, ali i interesima. Raspored sati postoji, ali njega se moraju pridržavati samo nastavnici. Školu pohađaju djeca između pet i dvanaest godina, iako često ostaju do šesnaeste, te su smještene u skupinama.

Dan u Summerhillu počinje s doručkom u 8:15 i traje pola sata, a do pola 10 se trebaju spremati kreveti jer u to vrijeme počinje nastava. Raspored sati utvrđuje se na početku svakog tromjesečja. S djecom od sedam do devet godina radi jedan učitelj, a sa starijom djecom radi nekoliko učitelja i svaki vodi dva predmeta. Nastava traje do 13 sati, a poslijepodne su svi slobodni da rade što god žele. Zatim imaju opet nastavu nakon 16 sati te za mlađu djecu traje do 17:30, a za stariju do 18:15 sati. Od 19 sati imaju organizirane aktivnosti na kojima djeca izrađuju nešto po svojoj volji. Djeca slikaju, rezbare, rade s kožom, pletu košare, šivaju ili rade u lončarstvu.

Zbog toga što je Summerhill samoupravna demokratska škola u kojoj je sve povezano sa životom društva, svi problemi se rješavaju glasanjem na sjednicama. Svaki član škole, dakle učitelji, kućepazitelji i učenici, imaju po jedan glas. Također, svi imaju pravo predložiti nešto

što žele s nečim zamijeniti ili poboljšati. Ipak, za neke stvari ne vodi brigu cijelo društvo. Npr, Neill zapošljava učitelje i brine o protupožarnim ljestvama, dok njegova supruga uređuje sobe, sastavlja jelovnik, brine o zdravstvenim pravilima, a zajedno odlučuju o kupnji udžbenika.

U ovoj školi bitna je igra i to maštanja. Djeca se igraju svega što im padne na pamet prilikom maštanja i u sve što rade tijekom dana unose maštu. Osim igranja, djeca plivaju, igraju tenis, golf, nogomet, hokej, ragbi i bejzbol, plešu i voze bicikl.

Neill (1999) smatra da Summerhill nije poznat diljem svijeta, barem ne prosvjetnim radnicima, ali škola je imala mnogo učenika iz Norveške, Švedske i Danske, Australije, Novog Zelanda, južne Afrike i Kanade. Tako da bi se ipak moglo reći da je ovaj model škole dosta poznat.

1.6 Slobodna škola u Bochumu

Matijević (2001) govori kako je ova Slobodna škola jedna je od četrdesetak privatnih školi u Njemačkoj. Broj učenika kreće se između 10 i 150. Škola je započela s radom 1981. godine i tada se upisalo dvanaestero djece između 11 i 13 godina. 20 godina nakon, školu je pohađalo 150 djece u dobi od 6 do 17 godina. Školu su osnovali učitelji i roditelji koju nisu bili zadovoljni državnim školom. Škola pripada u skupinu osnovne škole i „skupnu školu“. Do sredine 9. razreda nema ocjena i ponavljanja razreda, a nakon 10. razreda učenici se odlučuju za stručnu školu ili gimnaziju. Nastava traje od 8:30 do 15:30 i svi zajednički doručkuju i ručaju.

Slogan škole od početka djelovanja glasi „Sloboda za djecu“ (Matijević, 2001). Učenici se nalaze u grupama u kojima se osjećaju sigurno i voljeno. Imaju prava, ali i odgovornosti. Osoblje samo bira što će i kako raditi. Bitna obilježja učenja su socijalno i iskustveno. Učenici uče kroz igru, rad, izlete, umjetnost i sport. Radi se s računalima za projekte, drvom, tekstilom i metalom.

Učionice nisu posložene za frontalnu nastavu, već su stolci složeni u dvije do tri skupine oko stolova tako da učenici po potrebi mogu sjediti u krugu. U dvorištu se nalazi vrt u kojem rade djeca kako bi mogla spoznati važnost zdrave prehrane.

Kao i u navedenim školama, i u ovoj su bitne stavke samoupravljanje učenika i suradnja roditelja i učitelja.

1.7 Ogledna šumska narodna škola na Tuškancu

Prema Matijeviću (2001), u zagrebačkoj četvrti Tuškanec Franjo Higy-Mandić je 1929. godine otvorio Oglednu šumsku narodnu školu koja je djelovala do 1941. Ovaj pedagoški projekt nastao je kao dio pokreta za odgajanje u prirodi. Škola je započela s radom u ljetnikovcu s osmero djece, ali se preselila u jednu baraku na igralištu zbog toga što je ljetnikovac bio preskup. S vremenom je izgrađena posebna drvena zgrada za odvijanje nastave. Odbor roditelja djece osnovao je „Društvo za podizanje i podupiranje šumskih škola“ kako bi pomogli i poduprli izgradnju škole. Zgrada je imala dvije učionice, radionicu za ručni rad, manji stan za domara, a u dvorištu se nalazio vrt.

„Ideja škola na slobodnom zraku proizlazi iz borbe protiv škole koja štetno djeluje na zdravlje djece, jer ne pruža dovoljno svjetla, čistog zraka i slobode kretanja“ (Higy-Mandić, 1937). Cilj ovakve nastave je očuvati djecu od zaraza i ojačavanje njihove imunosti. Učenje se odvija kroz iskustvo i otkrivanje. Kroz rad u vrtu, radionici ili kuhinji može se lakše i brže naučiti zbog toga što mozak pamti motoriku kojom se djeca služe prilikom tog rada. Također, tako učenici razvijaju pažnju, sposobnost promatranja i shvaćanje. Osim toga, djeca su učila brinuti o životinjama pa su tako brinula o zečevima, ribama, kokošima i ovcama. U Šumskoj školi nije se samo radilo i brinulo o životinjama, već su se organizirale razne sportske igre i aktivnosti. Neke od njih su pješčenje, skijanje i penjanje. Kroz taj način se vodila briga o zdravlju.

METODOLOGIJA

1.8 Cilj istraživanja

Obzirom na premise metodologije istraživanja odgoja i obrazovanja, odnosno društvenih znanosti (Bortz i Döring, 2006; Bortz i Schuster, 2010; Cohen, Manion i Morrison, 2007; Creswell, 2012; Dubovicki i Topolovčan, 2020a; Dubovicki i Topolovčan, 2020b; Matijević i Topolovčan, 2017; Mertens, 2010; Topolovčan, 2016, 2017) cilj ovog istraživanja bio je ispitati jesu li učitelji i koliko upoznati s alternativnim školama i njihovim značajkama, odnosno ispitati koliko često se koriste metodama koje su značajne za određene vrste alternativnih škola.

1.9 Problemi istraživanja

U skladu s provedenim ciljem, formulirani su sljedeći problemi:

PROBLEM 1: Postoji li statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenju istih?

PROBLEM 2: Postoji li statistički značajna razlika u korištenju metoda alternativnih škola s obzirom na mjesto škole?

1.10 Uzorak

U provedenom istraživanju sudjelovalo je 65 ispitanika (N=65). Uzorak se sastojao od učitelja razredne i predmetne nastave, ali i učitelja koji rade u produženom boravku. Od ukupnog broja ispitanika, 62 ispitanika (95.3%) su bile ženskog spola, a 3 ispitanika (4.6%) muškog spola. Većina ispitanika (67.7%) živi u gradu. Opet prevladava većina kada je u pitanju radni staž. Čak 72.3% ispitanika radi 5 ili manje godina u školi, dok samo troje ispitanika (4.6%) radi između 16 i 20 godina. Što se tiče tipa škole, ispitanici su imali višestruki izbor. U matičnoj školi radi 58 ispitanika (89.2%), dok samo 12 ispitanika radi u područnoj školi. Dakle, neki ispitanici rade u obje škole. Čak 2 ispitanika (3.1%) radi u privatnoj školi. Za radno mjesto u školi ispitanici su također imali višestruki izbor. 41 ispitanik (63.1%) radi u razrednoj nastavi, 17 ispitanika (26.2%) radi u predmetnoj nastavi, a 13 ispitanika (20%) radi u produženom boravku. Opet se može vidjeti da neki ispitanici rade na više radnih mjesta. Škole od 39 ispitanika (60%) se nalaze u gradu, dok se od 26 ispitanika (40%) nalaze na selu.

1.11 Instrument istraživanja

Za provedbu istraživanja korišten je google obrazac (Prilog 1.). Pitanja su ispitivala ono općenito o ispitanicima (spol, mjesto stanovanja), zatim o radu u školi (radni staž, tip i vrsta škole u kojoj rade, na kojem radnom mjestu se nalaze te gdje se škola nalazi) te pitanja o alternativnim školama (kakve su, koje vrste alternativnih škola postoje, bi li i zbog čega ispitanici radili u jednoj od tih škola, znaju li kojim se metodama koriste).

Zadnji dio upitnika sastojao se od skale na kojoj su ispitanici na brojevima od 1 do 7 (*1= nikad; 2= rijetko (nekoliko puta godišnje ili manje); 3= ponekad (nekoliko puta mjesečno ili manje); 4= redovito (nekoliko puta mjesečno); 5= često (jednom tjedno); 6= vrlo često (nekoliko puta tjedno); 7= uvijek (svaki dan)*) morali označiti koliko se tvrdnja odnosi na njih. Tvrdnje se odnose na metode kojima se koriste alternativne škole. Prva tvrdnja odnosi se na to crtaju li učenici ili slikaju i na ostalim satovima osim na likovnoj kulturi, izvodi li se dramski prizor na ostalim satovima, a ne samo na satu hrvatskog jezika, služe li se ispitanici i na drugim satovima glazbom, modeliraju li učenici događaje i prizore uz bilo koji predmet, izbjegavaju li ispitanici korištenje udžbenika u prvom razredu, sudjeluju li učenici u planiranju aktivnosti, surađuju li ispitanici s roditeljima, provode li učenici samoocjenjivanje te koriste li se didaktičkim materijalima.

Tablica 1: Tvrdnje

1.	Osim na likovnoj kulturi, učenici i na ostalim satovima crtaju ili slikaju.
2.	Osim na satu hrvatskog jezika, s učenicima i na ostalim satovima izvodim dramski prizor.
3.	Osim na glazbenoj kulturi, i na ostalim satovima se služim glazbom.
4.	Učenici modeliraju događaj ili likove vezane uz bilo koji predmet.
5.	U prvom razredu izbjegavam udžbenike.
6.	Učenici sudjeluju u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan/mjesec.
7.	Surađujem s roditeljima u planiranju aktivnosti.
8.	Učenici provode samoocjenjivanje.
9.	Učenici se koriste različitim didaktičkim materijalima.

1.12 Postupak

Istraživanje je provedeno u travnju 2021. godine. Ispitanici su popunjavali upitnik preko „Googla formsa“. Na početku upitnika navedeno je da će se rezultati koristiti isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada. Za rješavanje je bilo potrebno manje od 10 minuta. Ispitanici su upitniku pristupili dobrovoljno i anonimno.

1.13 Statistička obrada

Prikupljeni rezultati su statistički obrađeni u statističkom IBM programu SPSS Statistic 20. Hipoteze su analizirane Mann-Whitney U testom.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1.14 Razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenje istih

Kako bi se provjerilo postoji li razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i u njihovom korištenju, napravljen je Mann-Whitney U test.

Tablica 2: Crtanje i slikanje (LK).

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
LK	1	38	35.99	1367.50
	2	27	28.80	777.50
	sveukupno	65		

Tablica 3: Crtanje i slikanje (LK).

Statistika ispitivanja	
	LK
Mann-Whitney U	399.500
Wilcoxon W	777.500
Z	-1.601
Asymp. Sig. (2-tailed)	.109
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 2 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola (u tablici brojka 1 označava da su upoznati, brojka 2 da nisu), dok se u Tablici 3 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 399.500 i značajnost (.109) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenju metode koja se odnosi na crtanje i slikanje izvan satova likovne kulture.

Tablica 4: Dramski prizor (HJ).

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
HJ	1	38	35.34	1343.00
	2	27	29.70	802.00
	sveukupno	65		

Tablica 5: Dramski prizor (HJ).

Statistika ispitivanja	
	HJ
Mann-Whitney U	424.000
Wilcoxon W	802.000
Z	-1.206
Asymp. Sig. (2-tailed)	.228
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 4 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 5 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 424.000 i značajnost (.228) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenju metode koja se odnosi na izvođenje dramskog prizora izvan nastave Hrvatskog jezika.

Tablica 6: Slušanje glazbe (GK).

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
GK	1	38	35.41	1345.50
	2	27	29.61	799.50
	sveukupno	65		

Tablica 7: Slušanje glazbe (GK).

Statistika ispitivanja	
	GK
Mann-Whitney U	421.500
Wilcoxon W	799.500
Z	-1.250
Asymp. Sig. (2-tailed)	.211
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 6 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 7 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 421.500 i značajnost (.211) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenju metode koja se odnosi na slušanje glazbe izvan satova glazbene kulture.

Tablica 8: Modeliranje.

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
modeliranje	1	38	35.39	1345.00
	2	27	29.63	800.00
	sveukupno	65		

Tablica 9: Modeliranje.

Statistika ispitivanja	
	modeliranje
Mann-Whitney U	422.000
Wilcoxon W	800.000
Z	-1.229
Asymp. Sig. (2-tailed)	.219
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 8 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 9 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 422.000 i značajnost (.219) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i korištenju metode koja se odnosi na modeliranje događaja ili likova vezanih uz bilo koji predmet.

Tablica 10: Izbjegavanje udžbenika.

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
udžbenik	1	38	32.18	1223.00
	2	27	34.15	922.00
	sveukupno	65		

Tablica 11: Izbjegavanje udžbenika.

Statistika ispitivanja	
	udžbenik
Mann-Whitney U	482.000
Wilcoxon W	1223.000
Z	-.421
Asymp. Sig. (2-tailed)	.674
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 10 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 11 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 482.000 i značajnost (.674) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i izbjegavanju udžbenika u 1. razredu.

Tablica 12: Sudjelovanje učenika.

	Rangovi			
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
sudjelovanje učenika	1	38	34.91	1326.50
	2	27	30.31	818.50
	sveukupno	65		

Tablica 13: Sudjelovanje učenika.

Statistika ispitivanja	
	udžbenik
Mann-Whitney U	440.500
Wilcoxon W	818.500
Z	-.994
Asymp. Sig. (2-tailed)	.320
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 12 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 13 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 440.500 i značajnost (.320)

koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i sudjelovanju učenika u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan ili mjesec.

Tablica 14: Suradnja s roditeljima.

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
suradnja s roditeljima	1	38	34.82	1323.00
	2	27	30.44	822.00
	sveukupno	65		

Tablica 15: Suradnja s roditeljima.

Statistika ispitivanja	
	Suradnja s roditeljima
Mann-Whitney U	440.000
Wilcoxon W	822.000
Z	-.939
Asymp. Sig. (2-tailed)	.348
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 14 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 15 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 440.000 i značajnost (.348) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i suradnji s roditeljima u planiranju aktivnosti.

Tablica 16: Samoocjenjivanje.

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
samoocjenjivanje	1	38	36.92	1403.00
	2	27	27.48	742.00
	sveukupno	65		

Tablica 17: Samoocjenjivanje.

Statistika ispitivanja	
	samoocjenjivanje
Mann-Whitney U	364.000
Wilcoxon W	742.000
Z	-2.030
Asymp. Sig. (2-tailed)	.042
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 16 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 17 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 364.000 i značajnost (.042) koja označava da postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i učeničkom provođenju samoocjenjivanja.

Tablica 18: Korištenje didaktičkog materijala.

Rangovi				
	metode	N	Srednji rang	Zbroj rangova
korištenje didaktičkog materijala	1	38	34.95	1328.00
	2	27	30.26	817.00
	sveukupno	65		

Tablica 19: Korištenje didaktičkog materijala.

Statistika ispitivanja	
	korištenje didaktičkog materijala
Mann-Whitney U	439.000
Wilcoxon W	817.000
Z	-1.006
Asymp. Sig. (2-tailed)	.315
a. nabrojane varijable: metode	

Tablica 18 prikazuje koliko ispitanika je upoznato s metodama alternativnih škola, dok se u Tablici 19 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 439.000 i značajnost (.315) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i učeničkom korištenju raznih didaktičkih materijala.

Nakon obrađenih svih podataka može se primijetiti da kod 8 od 9 tvrdnji ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i u korištenju istih.

1.15 Korištenje metoda s obzirom na mjesto škole

Kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika u korištenju metoda alternativnih škola s obzirom na to nalazi li se škola u gradu ili na selu, također se koristio Mann-Whitney U test.

Tablica 20: Crtanje i slikanje (LK).

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
LK	1	39	32.85	1281.00
	2	26	33.23	864.00
	sveukupno	65		

Tablica 21: Crtanje i slikanje (LK).

Statistika ispitivanja	
	LK
Mann-Whitney U	501.000
Wilcoxon W	1281.000
Z	-.085
Asymp. Sig. (2-tailed)	.932
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 20 prikazuje gdje se nalazi škola (u tablici brojka 1 označava da se nalazi u gradu, brojka 2 da se nalazi na selu), dok se u Tablici 21 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa

koja iznosi 501.000 i značajnost (.932) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metode koja se odnosi na crtanje i slikanje izvan satova likovne kulture bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 22: Dramski prizor (HJ).

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
HJ	1	38	33.14	1292.50
	2	27	32.79	852.50
	sveukupno	65		

Tablica 23: Dramski prizor (HJ).

Statistika ispitivanja	
	HJ
Mann-Whitney U	501.500
Wilcoxon W	852.500
Z	-.075
Asymp. Sig. (2-tailed)	.940
a. nabrojane varijable: mjesto u školi	

Tablica 22 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 23 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 501.500 i značajnost (.940) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metode koja se odnosi na izvođenje dramskog prizora izvan nastave Hrvatskog jezika bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 24: Slušanje glazbe (GK).

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
GK	1	39	33.18	1294.00
	2	26	32.73	851.00
	sveukupno	65		

Tablica 25: Slušanje glazbe (GK).

Statistika ispitivanja	
	GK
Mann-Whitney U	500.000
Wilcoxon W	851.000
Z	-.096
Asymp. Sig. (2-tailed)	.923

a. nabrojane varijable: mjesto škole

Tablica 24 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 25 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 500.000 i značajnost (.923) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metode koja se odnosi na slušanje glazbe izvan satova glazbene kulture bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 26: Modeliranje.

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
modeliranje	1	39	32.22	1256.50
	2	26	29.63	888.50
	sveukupno	65		

Tablica 27: Modeliranje.

Statistika ispitivanja	
	modeliranje
Mann-Whitney U	476.500
Wilcoxon W	1256.500
Z	-.414
Asymp. Sig. (2-tailed)	.679

a. nabrojane varijable: mjesto škole

Tablica 26 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 27 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 476.500 i značajnost (.679) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metode modeliranja događaja ili likova vezanih uz bilo koji predmet bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 28: Izbjegavanje udžbenika.

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
udžbenik	1	39	31.88	1243.50
	2	26	34.67	901.50
	sveukupno	65		

Tablica 29: Izbjegavanje udžbenika.

Statistika ispitivanja	
	udžbenik
Mann-Whitney U	463.500
Wilcoxon W	1243.500
Z	-.595
Asymp. Sig. (2-tailed)	.552
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 28 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 29 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 463.500 i značajnost (.552) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u izbjegavanju udžbenika u 1. razredu bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 30: Sudjelovanje učenika.

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
sudjelovanje učenika	1	39	31.33	1222.00
	2	26	35.50	923.00
	sveukupno	65		

Tablica 31: Sudjelovanje učenika.

Statistika ispitivanja	
	udžbenik
Mann-Whitney U	442.000
Wilcoxon W	1222.000
Z	-.896
Asymp. Sig. (2-tailed)	.370
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 30 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 31 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 442.000 i značajnost (.370) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u sudjelovanju učenika u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan ili mjesec bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 32: Suradnja s roditeljima.

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
suradnja s roditeljima	1	39	32.60	1271.50
	2	26	33.60	873.50
	sveukupno	65		

Tablica 33: Suradnja s roditeljima.

Statistika ispitivanja	
	Suradnja s roditeljima
Mann-Whitney U	491.500
Wilcoxon W	1271.500
Z	-.212
Asymp. Sig. (2-tailed)	.832
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 32 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 33 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 491.500 i značajnost (.832) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u suradnji s roditeljima u planiranju aktivnosti bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 34: Samoocjenjivanje.

Rangovi				
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
samoocjenjivanje	1	39	29.91	1166.50
	2	26	37.63	978.50
	sveukupno	65		

Tablica 35: Samoocjenjivanje.

Statistika ispitivanja	
	samoocjenjivanje
Mann-Whitney U	386.500
Wilcoxon W	1166.500
Z	-1.652
Asymp. Sig. (2-tailed)	.099
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 34 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 35 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 386.500 i značajnost (.099) koja označava da ne postoji statistički značajna razlika u učeničkom provođenju samoocjenjivanja bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Tablica 36: Korištenje didaktičkog materijala.

		Rangovi		
	mjesto škole	N	Srednji rang	Zbroj rangova
korištenje didaktičkog materijala	1	39	28.77	1122.00
	2	26	39.35	1023.00
	sveukupno	65		

Tablica 37: Korištenje didaktičkog materijala.

Statistika ispitivanja	
	korištenje didaktičkog materijala
Mann-Whitney U	342.000
Wilcoxon W	1122.000
Z	-2.256
Asymp. Sig. (2-tailed)	.024
a. nabrojane varijable: mjesto škole	

Tablica 36 prikazuje gdje se nalazi škola, dok se u Tablici 37 vidi vrijednost Mann-Whitney U testa koja iznosi 342.000 i značajnost (.024) koja označava da postoji statistički značajna razlika u učeničkom korištenju raznih didaktičkih materijala bez obzira na to nalazi li se škola u gradu ili na selu.

Nakon obrađenih svih podataka može se primijetiti da kod 8 od 9 tvrdnji ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metoda alternativnih škola s obzirom na mjesto škole (grad, selo).

RASPRAVA

Istraživanje je provedeno u svrhu ispitivanja jesu li učitelji upoznati s metodama alternativnih škola te koriste li se njima čak i ako nisu upoznati s istima. Također se željelo ispitati ovisi li korištenje metoda o tome nalazi li se škola u gradu ili na selu.

S obzirom na poznavanje, odnosno nepoznavanje metoda alternativnih škola, ne postoji razlika u njihovom korištenju. Od 65 ispitanika, njih 27 je označilo da ne zna kojim metodama se koriste alternativne škole. Unatoč tome, određenim metodama se koriste rijetko, ponekad, redovito, često, vrlo često, ali i uvijek.

Kao što je vidljivo u rezultatima istraživanja, u 8 od 9 tvrdnji ne postoji statistički značajna razlika u nepoznavanju metoda alternativnih škola i u njihovom korištenju. To je vidljivo u crtanju i slikanju izvan satova likovne kulture, izvođenju dramskog prikaza izvan satova hrvatskog jezika, slušanju glazbe izvan satova glazbene kulture, modeliranju i građenju likova i događaja vezanih uz bilo koji predmet, u izbjegavanju korištenja udžbenika u prvom razredu, sudjelovanju učenika u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan ili mjesec, suradnji s roditeljima u planiranju aktivnosti te u korištenju didaktičkog materijala. Tvrdnja koja je pokazala da postoji statistički značajna razlika u poznavanju metoda alternativnih škola i u njihovom korištenju jest ona u kojoj su učitelji trebali označiti provode li i koliko često učeničko samoocjenjivanje. Dakle, jesu li učitelji ili ne upoznati s tom metodom ne označava ništa budući da se njome ne koriste.

Isti zaključak je vidljiv i kod korištenja metoda s obzirom na mjesto škole (grad, selo). Učitelji se koriste metodama alternativnih škola, bilo svjesno ili ne, bez obzira rade li u gradu ili na selu. Tvrdnje kojima je potvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika u korištenju metoda s obzirom na to nalazi li se škola u gradu ili na selu su crtanje i slikanje, izvođenje dramskog prizora, slušanje glazbe, modeliranje i građenje, sudjelovanje učenika u planiranju aktivnosti, suradnja s roditeljima i samoocjenjivanje. U ovom slučaju je dokazano da postoji statistički značajna razlika u korištenju didaktičkog materijala.

Kroz rad su nabrojane metode kojima se koristi svaka od navedenih škola. Tako su u upitniku bila postavljena pitanja, odnosno tvrdnje, koje se odnose na te metode. Tvrdnje vezane uz metode su se nalazile u četvrtom odjeljku anketnog upitnika. Prva tvrdnja odnosila se na crtanje i slikanje na drugim predmetima, ne samo na likovnoj kulturi. Najveći postotak učitelja, 44.6%, prakticira crtanje i slikanje na drugim predmetima vrlo često, odnosno nekoliko puta tjedno. Dramski prizor na ostalim predmetima ne koristi nikad 6.2% učitelja, a najveći postotak učitelja, 23.1%, izvodi dramski prizor s učenicima ponekad (nekoliko puta mjesečno ili manje)

ili često (jednom tjedno). Glazbom se najviše služe često (jednom tjedno) ili vrlo često (nekoliko puta tjedno). 6.2% učitelja nikada ne prakticira modeliranje, dok ih najviše (23.1%) prakticira redovito (nekoliko puta mjesečno). Čak 18.1% učitelja ne izbjegava udžbenik u prvom razredu, najviše ih izbjegava ponekad (27.7%), a najmanji postotak učitelja ih izbjegava vrlo često ili uvijek, i to 4.6%. Kod 26.2% učitelja, učenici ne sudjeluju u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan ili mjesec nikad, dok samo 4.6% sudjeluje. Slični postotak je i kod suradnje s roditeljima. 23.1% učitelja nikad ne surađuje s njima, a samo 3.1% surađuje. Samo 1.5% učenika ne provodi samoocjenjivanje, a najveći postotak učenika provodi samoocjenjivanje često (27.7%). Najmanji postotak učitelja koji se koriste didaktičkim materijalima rijetko je 1.5%, a njih 23.1% se njima koristi uvijek.

Na temelju toga se može vidjeti da učitelji, iako nisu upoznati s metodama alternativnih škola, svejedno se njima koriste.

ZAKLJUČAK

Ono što se može saznati u ovom radu su neke od alternativnih škola koje postoje, tko ih je osnovao, što je ključno za svaku te koje se nalaze u RH. Moglo bi se reći da su osnovane s istim ciljem, a to je da obrazovanje bude pristupačnije svakom djetetu i njegovim potrebama s obzirom na to da državne škole to ne mogu pružiti. Fokus je na ručnom radu, samoprocjeni, povećanju samopouzdanja, slobodi, izražavanju, kreativnosti i sl. Iako neke ili sve od tih metoda nisu zastupljene u kurikulumu i planu i programu državnih škola u Hrvatskoj, moja pretpostavka je bila da se učitelji svejedno njima koriste. Zbog toga je bilo provedeno ovo istraživanje.

Cilj istraživanja bio je utvrditi jesu li učitelji upoznati s alternativnim školama. Većina njih je upoznata i znali su nabrojati neke škole, a neki su i upoznati s metodama. Ispitalo se koriste li se učitelji tim metodama bez obzira na njihovo poznavanje te s obzirom na to rade li u gradu ili na selu. Dobiveni rezultati su pokazali da se, bez obzira na poznavanje i mjesto rada, većina učitelja koristi nekim ili svim metodama koje su bile navedene u anketnom upitniku.

LITERATURA

1. Bortz, J., und Döring, N. (2006). *Forschungsmethoden und Evaluation für Human- und Sozialwissenschaftler*. Berlin: Springer.
2. Bortz, J., und Schuster, C. (2010). *Statistik für Human- und Sozialwissenschaftler*. Berlin: Springer.
3. Carlgren, F. (1990). *Odgoj ka slobodi*. Zagreb: Društvo za waldorfsku pedagogiju.
4. Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London: Routledge.
5. Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson.
6. Dubovicki, S. i Topolovčan, T. (2020). Methodological and Thematic Trends: A Case Study of Two Pedagogical Journals in Croatia. U: A. Lipovec, J. Batič i E. Kranjec (Ur.), *New Horizons in Subject-Specific Education/Research Aspects of Subject-Specific Didactics* (str. 159-180). Maribor: University of Maribor, University Press.
7. Dubovicki, S. i Topolovčan, T. (2020). Through the looking glass: methodological features of research of alternative schools. *Journal of Elementary Education*, 13(1), 55-71.
8. Higy-Mandić, F. (1937). *Škole na slobodnom zraku*. Beograd: Izdavačka knjižara Rajković.
9. Neill, A.S. (1999). *Škola Summerhill: novi pogled u djetinjstvo*. Zagreb: Biblioteka Pitija.
10. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: Tipex.
11. Matijević, M. i Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga i Učiteljski fakultet.
12. Mertens, D. M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods*. Thousand Oaks, CA: Sage
13. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Jastrebarsko: Naklada slap.
14. Seitz, M. i Hallwachs, U. (1997). *Montessori ili Waldorf?: knjiza za roditelje, odgajatelje i pedagoge*. Zagreb: Educa.

15. Topolovčan, T. (2016). Art-Based Research of Constructivist Teaching. *Croatian Journal of Education*, 18(4), 1141-1172.
16. Topolovčan, T. (2017). Utemeljena teorija u istraživanjima odgoja i obrazovanja. S. Opić, B. Bogнар i S. Ratković (Ur.), *Novi pristupi metodologiji istraživanja odgoja* (str. 129-149). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
17. Topolovčan, T. Rajić, V. i Matijević, M. (2017). *Konstruktivistička nastava: teorija i empirijska istraživanja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
18. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <http://www.unizd.hr/Portals/32/docs/APA%20standardi%20za%20citiranje%20literature.pdf> Pristupljeno 11.5.2021.
19. <https://mzo.gov.hr/odgoj-i-obrazovanje/109> Pristupljeno 11.5.2021.
20. *Waldorfska škola u Zagrebu*. <https://www.waldorfska-skola.com/hr> Pristupljeno 11.5.2021.
21. *Osnovna waldorfska škola Rijeka*. <https://waldorf-rijeka.hr/> Pristupljeno 11.5.2021.
22. *Association Montessori Internationale*. <https://montessori-ami.org/about-ami/our-mission> Pristupljeno 12.5.2021.
23. *Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany*. <http://os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr/> Pristupljeno 16.5.2021.
24. *Montessori outlet*. <https://montessorionoutlet.com/> Pristupljeno 18.5.2021.
25. *Gonzagarredi Montessori*. <https://www.gonzagarredi.com/en/> Pristupljeno 18.5.2021.

PRILOZI

Anketni upitnik

Poštovani učitelji, poštovane učiteljice!

Studentica sam 5. godine integriranog preddiplomskog i diplomskog studija na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu. Provodim istraživanje u svrhu pisanja diplomskog rada te Vam se ovim putem obraćam kako biste ispunili upitnik. Tema je "Poznavanje učitelja o alternativnim školama". Upitnik je dobrovoljan i anonimn, a prikupljeni podatci upotrijebit će se jedino i isključivo u istraživačke svrhe diplomskog rada. Za anketu je potrebno nekoliko minuta. Unaprijed se zahvaljujem na izdvojenom vremenu!

Katarina Martinez

1. Kojeg ste spola? a) ženski b) muški
2. Gdje stanujete? a) u gradu b) na selu

Rad u školi

U ovom dijelu nalaze se pitanja i tvrdnje vezana uz Vaš rad.

3. Koliko imate godina radnog staža? a) 0-5 b) 5-10 c) 11-15 d) 16-20 e) 21 i više
4. Radim u: a) matičnoj školi b) područnoj školi
5. Radim u: a) državnoj školi b) privatnoj školi
6. Radim u: a) razrednoj nastavi b) predmetnoj nastavi c) produženom boravku
7. Škola u kojoj radim nalazi se u: a) gradu b) na selu

Alternativne škole

8. Zna li kakve su alternativne škole? a) da b) ne
9. Za koju tvrdnju smatrate da se odnosi na alternativne škole?
 - a) Alternativne škole su one škole u kojima se nastava izvodi isključivo oslanjajući se na razvijanje motorike učenika.

b) Alternativne škole su one škole u kojima se radi isključivo na principu korištenja različitih tehnika učenja i materijala te se surađuje s roditeljima.

c) Alternativne škole su one škole u kojima učenici isključivo sami rade na usavršavanju svojih znanja.

10. Znete li koje vrste alternativnih škola postoje? a) da b) ne

11. Ukoliko je odgovor na Vaše prethodno pitanje "da", nabrojite ih. _____.

12. Znete li koje su značajke alternativnih škola? a) da b) ne

13. Ukoliko je odgovor na Vaše prethodno pitanje "da", nabrojite ih. _____.

14. Ukoliko ne radite u alternativnoj školi, biste li željeli raditi? a) da b) ne

15 Zbog čega? _____.

16. Znete li kojim metodama se koriste? a) da b) ne

Upute za sljedeći dio upitnika.

Pažljivo pročitajte svaku tvrdnju, a nakon toga označite jedan od brojeva koji predstavlja Vaše mišljenje, a odnosi se na Vas i/ili Vaš razred.

1= nikad

2= rijetko (nekoliko puta godišnje ili manje)

3= ponekad (nekoliko puta mjesečno ili manje)

4= redovito (nekoliko puta mjesečno)

5= često (jednom tjedno)

6= vrlo često (nekoliko puta tjedno)

7= uvijek (svaki dan)

1.	Osim na likovnoj kulturi, učenici i na ostalim satovima crtaju ili slikaju.	1	2	3	4	5	6	7
2.	Osim na satovima hrvatskog jezika, s učenicima i na ostalim satovima izvodim dramski prizor.	1	2	3	4	5	6	7
3.	Osim na glazbenoj kulturi, i na ostalim satovima se služim glazbom.	1	2	3	4	5	6	7
4.	Učenici modeliraju događaj ili likove vezane uz bilo koji predmet.	1	2	3	4	5	6	7
5.	U prvom razredu izbjegavam udžbenik	1	2	3	4	5	6	7
6.	Učenici sudjeluju u planiranju aktivnosti za nadolazeći tjedan/mjesec.	1	2	3	4	5	6	7

7.	Surađujem s roditeljima u planiranju aktivnosti.	1	2	3	4	5	6	7
8.	Učenici provode samoocjenjivanje.	1	2	3	4	5	6	7
9.	Učenici se koriste različitim didaktičkim materijalima.	1	2	3	4	5	6	7

Popis fotografija

Fotografija 1: Decimal Checker Board (https://montessorionoutlet.com/decimal-checker-board.html)	12
Fotografija 2: Geometric Cabinet (https://montessorionoutlet.com/geometric-cabinet.html)	12
Fotografija 3: Ball Tracker (https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Ball+Tracker&lang=en)	12
Fotografija 4: Colored Globe (https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Colored+Globe&lang=en)	12
Fotografija 5: Evolution Time Line (https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Evolution+Time+Line&lang=en)	12
Fotografija 6: Color Tablets (https://www.gonzagarredi.com/en/product/color-tablets-box-3/)	12
Fotografija 7: Medium Movable Alphabet (https://montessorionoutlet.com/medium-movable-alphabet-print-black.html)	13
Fotografija 8: Animal Puzzle: Fish (https://www.gonzagarredi.com/en/?s=Animal+Puzzle%3A+Fish)	13

Popis tablica

Tablica 1: Tvrdnje	21
Tablica 2: Crtanje i slikanje (LK).	22
Tablica 3: Crtanje i slikanje (LK).	23
Tablica 4: Dramski prizor (HJ).	23
Tablica 5: Dramski prizor (HJ).	23
Tablica 6: Slušanje glazbe (GK).	24
Tablica 7: Slušanje glazbe (GK).	24
Tablica 8: Modeliranje.	25
Tablica 9: Modeliranje.	25
Tablica 10: Izbjegavanje udžbenika.	25
Tablica 11: Izbjegavanje udžbenika.	26

Tablica 12: Sudjelovanje učenika.	26
Tablica 13: Sudjelovanje učenika.	26
Tablica 14: Suradnja s roditeljima.	27
Tablica 15: Suradnja s roditeljima.	27
Tablica 16: Samoocjenjivanje.	27
Tablica 17: Samoocjenjivanje.	28
Tablica 18: Korištenje didaktičkog materijala.	28
Tablica 19: Korištenje didaktičkog materijala.	28
Tablica 20: Crtanje i slikanje (LK).	29
Tablica 21: Crtanje i slikanje (LK).	29
Tablica 22: Dramski prizor (HJ).	30
Tablica 23: Dramski prizor (HJ).	30
Tablica 24: Slušanje glazbe (GK).	30
Tablica 25: Slušanje glazbe (GK).	31
Tablica 26: Modeliranje.	31
Tablica 27: Modeliranje.	31
Tablica 28: Izbjegavanje udžbenika.	32
Tablica 29: Izbjegavanje udžbenika.	32
Tablica 30: Sudjelovanje učenika.	33
Tablica 31: Sudjelovanje učenika.	33
Tablica 32: Suradnja s roditeljima.	33
Tablica 33: Suradnja s roditeljima.	34
Tablica 34: Samoocjenjivanje.	34
Tablica 35: Samoocjenjivanje.	34
Tablica 36: Korištenje didaktičkog materijala.	35
Tablica 37: Korištenje didaktičkog materijala.	35

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Zahvaljujem svojoj obitelji i svim prijateljima koji su mi bili potpora tijekom cijelog mog obrazovanja. Također se zahvaljujem mentoru doc. dr. sc. Tomislavu Topolovčanu za prijedloge koje mi je uputio tijekom pisanja diplomskog rada.

(vlastoručni potpis)

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Katarina Martinez rođena je 6. svibnja 1997. u Varaždinu. Završila je OŠ Novi Marof 2012. te je iste godine upisala srednju Gospodarsku školu Varaždin, smjer hotelijersko-turistički tehničar. Srednju školu završila je 2016. godine. Iste godine upisala je Učiteljski fakultet u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu, smjer Učiteljski studij, modul Hrvatski jezik. U slobodno vrijeme voli čitati i gledati serije.